

De Bedenkelijke Rol van Biomassa in de Energietransitie

Dr. Fenna Swart, voorzitter Comité Schone Lucht

Het gegeven dat biomassaverbranding minder duurzaam is dan aanvankelijk gedacht, lijkt inmiddels breed bekend. Maar schijn bedriegt. De energie- en bosbouwsector dringt er, dit voorjaar, bij de minister op aan om boskap voor biomassa blijvend te subsidiëren. Dit is niet zomaar. Een nieuw marketingoffensief is ingezet, daags na vaststelling van de nieuwe richtlijn hernieuwbare energie (RED) van de Europese Unie (30 maart jl).ⁱ Deze oproep staat echter haaks op de vorige maand door minister Jetten gepresenteerde kamerbrief aanpak biogrondstoffen waaronder de bescherming van bossen en biodiversiteit.ⁱⁱ *Wat is er aan de hand en welke rol speelde het biomassaconvenant tussen industrie en natuurorganisaties, bij het tot wasdom komen van biomassa in Nederland?*

Biomassaverbranding voor energie is een van de grootste ecologische dwalingen op internationaal en politiek niveau. Het is gebaseerd op een onjuist gepresenteerde voorstelling van zaken. Namelijk dat bosbiomassa klimaatneutraal zou zijn en op die wijze bijdraagt aan de ‘reductiedoelstellingen’. Iedereen weet dat verbranding van wat dan ook bijdraagt aan een toename van emissies. Het verbranden van bosbiomassa draagt, meer dan gas en steenkool, bij aan een toename van bos- en kaalkap mondiaal, verlies van biodiversiteit, verdere uitputting van koolstofopslag en meer CO₂-emissies en andere verontreiniging (fijnstof en stikstof) in de atmosfeer.ⁱⁱⁱ Bovendien is het een enorm domme besteding van miljarden subsidiegeld.

Het biomassaconvenant

In 2015 wordt het Convenant Duurzaamheid Biomassa afgesloten door vijf milieuorganisaties (*Greenpeace, Milieudefensie, Natuur & Milieu, Natuur & Milieufederaties en WNF*) samen met de energiesector (*Energie-Nederland, Onyx Power, RWE, Uniper, Vattenfall*) over de inzet van biomassa in elektriciteitscentrales.^{iv} In dit Convenant worden volgens eigen zeggen ‘de strengste duurzaamheidscriteria ter wereld’ opgesteld. Toch blijkt al snel dat houtpellets, gebruikt voor biomassaverbranding en bijstook in Nederlandse kolencentrales, niet worden geproduceerd volgens de Nederlandse criteria voor duurzame biomassa, zoals blijkt uit onderzoek van o.a.. SOMO^v, Biofuelwatch^{vi} en vele andere praktijkrapportages.^{vii} Om deze reden stappen, in juli 2021, de natuurorganisaties uit het convenant.^{viii} Een stap van belang en belangrijke reden waarom we hier zitten vandaag. Met grote verontwaardiging wordt gereageerd vanuit de bosbouw- en energie-industrie. Niet zo gek als je de economische belangen volgt. Het verlaten van biomassa als duurzame optie heeft grote impact op industriële winst en investeringen in ‘hernieuwbare’ energie. SDE is een belangrijke subsidiepot. Industriële houtverbranding voor energie (biomassa), goed voor een jaarlijks aandeel van 60 procent ‘hernieuwbare energie’, wordt vanuit Brussel aangejaagd met, per jaar, ruim 17 miljard euro subsidie.

Internationaal protest vanuit wetenschap en samenleving

Toch is de keuze om uit het convenant te stappen vooral symbolisch van aard. Directe gevolgen blijven uit. Investeringen zijn reeds gemaakt voor lange termijn. Op basis van het convenant, kan biomassa tijdens de eerste cruciale jaren 2015-2021 ongelimiteerd uitgroeien tot een goed geoliede machine waarin systematische bos- en kaalkap en import van houtpellets wordt opgeschaald tot ongekende proporties. Grote natuurorganisaties vanwege hun commitment aan het convenant, zijn monddood gemaakt. Een ecologische ramp op mondiaal niveau is het gevolg. Kleine Nederlandse natuur NGO’s, zoals Comité Schone Lucht^x, Leefmilieu en MOB stappen in dit vacuüm en weten zich in mum van tijd te organiseren op lokaal, regionaal en (inter)nationaal niveau.^x Als gevolg hiervan ontstaat een internationale coalitie van natuur NGO’s tegen biomassa die, begin vorig jaar, onder aanvoering van Comité Schone Lucht, Birdlife Europa, WeMove EU en Forest Defenders Alliantie, minister van Klimaat, Rob Jetten oproept per onmiddellijk te stoppen met de biomassasubsidies.^{xi} Niet alleen vanwege de grote schade aan natuurlijke bossen en biodiversiteit in de Baltische landen maar ook in Roemenië, Polen, de VS en Canada. De oproep is getekend door meer dan een kwart miljoen Nederlanders en Europeanen. Mede op basis van deze internationale oproep, besluit de minister nieuwe biomassasubsidie per onmiddellijk stop te zetten.^{xii} Met de Nederlandse subsidiestop komt internationale, kritische aandacht voor de revisie van de EU richtlijn (RED) in een stroomversnelling. Toch blijkt ook hier de stap vooral van symbolische waarde. Het merendeel van de SDE subsidies zit namelijk in de bestaande subsidies. En die lopen door. Hiermee wordt de grootschalige import van houtpellets gecontinueerd.

IPCC: 'hernieuwbaarheidsdefinitie' biomassa problematisch

Hoewel het biomassaconvenant voor een belangrijk deel heeft bijgedragen aan de significante groei van biomassa in Nederland (NL staat naast Denemarken en het VK in de top 3 van grootste biomassa-importerende landen), vindt het biomassadebacle zijn oorsprong in de VN-conferentie over klimaatverandering in 1997. Het toen opgestelde Kyotoprotocol was bedoeld om de uitstoot te verminderen. Industriële bosverbranding werd geformaliseerd omdat onderhandelaars toen nog dachten dat biomassa een klein onderdeel was van de energieproductie ofwel kleinschalig genoeg om hergroei van bossen te bewerkstelligen. Maar dit was niet bedoeld om miljoenen tonnen hout duizenden kilometers verderop te verschepen om in een ander land te verbranden. Saillant detail is dat het IPCC, ook in 1997, al aangaf dat houtverbranding weliswaar 'technisch hernieuwbaar' (bomen groeien in 50 tot 100 jaar terug) is, maar moeilijk als 'echt hernieuwbaar' gedefinieerd kan worden. Dit in tegenstelling tot zon en wind.

Koolstofschuld en een falend certificeringssysteem

Voor industriële houtverbranding (biomassa) in Europa en daarbuiten^{xiii} is de alledaagse realiteit dat bossen, incl. beschermde Natura2000 natuurgebieden, worden vernietigd (kaalgekapt) in onder meer Estland, Letland en de VS. Hele bomen en natuurlijke bossen, met alles wat daarin leeft, gaan ter plekke de versnipperaar in en komen als houtpellets de haven van Rotterdam binnen.^{xiv} Ook eeuwenoude bomen, afkomstig uit leefgebieden van beschermde dieren of van rijke veengronden. De 'extra aangekondigde duurzaamheidscriteria' in zowel de nieuwe EU-richtlijn als in de kamerbrief van de minister doen hier niets aan af. Niet alleen omdat de praktijk aantoonbaar laat zien dat de duurzaamheidscriteria onhaalbaar en oncontroleerbaar zijn, maar ook en vooral omdat deze in geen enkel opzicht bijdragen aan de oplossing van het probleem, namelijk terugdringing van de extra uitstoot van broeikasgassen. Bij de verbranding van biomassa wordt namelijk per eenheid geproduceerde energie méér CO₂ uitgestoten dan bij verbranding van kolen of gas. Verbranden van hout levert 16% meer CO₂ dan steenkool en 94% meer dan gas. Vaak aangevoerde (drog)reden om hout te verbranden voor energie is dat voor elke gekapte boom een nieuwe boom wordt geplant die de vrijgekomen CO₂ weer uit de lucht zou halen. Echter de factor tijd wordt hier buiten beschouwing gelaten. Zelfs onder de meest gunstige aannames duurt het 40 tot ruim 100 jaar voordat nieuwe aanplant de bij verbranding vrijgekomen CO₂ weer uit de atmosfeer heeft opgenomen (koolstofschuld). Het duurt nog langer voordat ook de extra CO₂ die een niet gekapte boom zou hebben opgenomen, is gecompenseerd. Biomassa wordt met enorme subsidies aangejaagd als transitiebrandstof terwijl de SER (2020)^{xv} expliciet heeft aangegeven dat biomassa ingezet moet worden als grondstof voor de chemische industrie en voor biobased materialen. Biomassasubsidies verstoren bovendien de markt en de beschikbaarheid van biomassa voor hoogwaardig gebruik.

De vermeende klimaatneutraliteit van biomassa

Tegen deze achtergrond (vernietiging ecosysteem, verstoring markt hoogwaardige toepassingen, falend certificeringssysteem duurzaamheid en toename emissies) dient het biomassadebat primair te gaan over de onwaarheid van de door politiek geclaimde 'klimaatneutraliteit' in plaats van de (aanscherping van) duurzaamheidscertificering van bosbeheer. De overheid dient de SBP-certificering niet langer te oormerken als bewijs van het voldoen aan Nederlandse SDE+-duurzaamheidscriteria. Certificering is niets anders gebleken dan greenwashing van biomassaverbranding. Om deze redenen dienen de bestaande, langlopende biomassasubsidies z.s.m. gestopt te worden, in navolging van de nieuwe biomassasubsidies begin vorig jaar. Biomassaverbranding is niet klimaatneutraal en leidt tot verregaand biodiversiteitsverlies. Ten slotte, het is noodzakelijk om naast de bedrijfs- en energiedeskundigen ook de, tot nu toe door o.a. PBL (2020) genegeerde, ecologen te betrekken die ism binnen- en buitenlandse NGO's beschikken over onafhankelijke (praktijk)kennis m.b.t. de impact van biomassaverbranding in zowel de EU als de bosbouw- en houtpelletindustrie in de bronlanden die naar Nederland exporteren.

Ten

slotte

Beste Tweede Kamerleden, laat u niet in de luren leggen door onwaarheden. Leg uw oor te luisteren bij de samenleving (binnen- en buitenlandse natuur NGO's) en onafhankelijke wetenschap. Zij weten beter wat er speelt dan huidige, met economische belangen, betrokkenen uit bosbouwindustrie en energiesector. Een definitieve subsidiestop leidt niet tot claims. Angst hiervoor, ingegeven door de industrie, is bangmakerij en onterecht. Het Urgenda vonnis wordt al 5 jaar genegeerd en dat van MOB (PAS) 4 jaar. Een energiebedrijf die een zaak zou willen aanspannen kan hierbij aansluiten. Ga de strijd niet uit de weg. Toon leiderschap en betaal zo nodig een afkoopsom. Goedkoper en meer duurzaam dan zoveel extra uitstoot door het verbranden van biomassa. Onbehoorlijk bestuur bestaat alleen in het licht van toekomstige generaties. Maar een leefbare aarde is belangrijker dan een boos (energie)bedrijf.

Mede namens

Drs. Johan Vollenbroek, voorzitter Mobilisation for the Environment

Drs. Maarten Visschers, bestuurslid Leefmilieu

In samenwerking met volgende buitenlandse natuur NGO's

Biofuelwatch VK

Birdlife, EU

2Celsius & Agent Green, Romania

Dogwood Alliance VS

Estonian Fund for Nature, ELF, Estonia

FERN, EU

Forest Defenders, EU

NABU, Duitsland

NRDC, VS

Noah, Denemarken

PFPI, VS

Robin Wood, Duitsland

Save Estonian Forests, Estland

Save the Forests, Zweden

Workshop for all Beings, Polen

Referenties

-
- ⁱ <https://www.dogwoodalliance.org/2023/04/usda-forest-destruction-netherlands/>;
<https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/minister-jetten-moet-de-schaamteloze-biomassa-industrie-beperken-in-plaats-van-stimuleren>; <https://www.dogwoodalliance.org/2023/03/statement-new-eu-biomass-policy-fails-to-protect-southern-forests-and-communities/>
- ⁱⁱ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/05/12/kamerbrief-stand-van-zaken-implementatie-duurzaamheidscriteria-biograndstoffen-in-regelgeving>
- ⁱⁱⁱ Het zuiden van de VS is wereldwijd het centrum voor de productie van biomassa uit houtpellets. Een regio waar 90% van de bossen in particulier bezit is en minder dan 5% van het gebied in handen van mensen van kleur. De houtpelletindustrie is de afgelopen 10 jaar exponentieel gegroeid. De overgrote meerderheid van haar fabrieken is gebouwd in gebieden waar kansarme bevolkingsgroepen wonen. Verschillende van deze fabrieken zijn beboet voor het uitstoten van giftige verontreinigende stoffen in concentraties ver boven hun wettelijke limieten. In de periode 2019-2027 worden jaarlijks 3.6 miljoen ton houtpellets in Nederlandse kolencentrales met in totaal 3.5 miljard euro stimuleringssubsidie verbrand. Elke keer dat er een nieuwe fabriek voor export van biomassa uit houtpellets op industriële schaal wordt geopend, lijdt een nieuwe gemeenschap in het zuiden onder de gevolgen. Deze gemeenschappen zijn bijna overwegend zwart, hebben een inkomen onder het gemiddelde en beschikken niet over de middelen om een zwaar vervuilende industrie te bestrijden. Toch blijft het Amerikaanse ministerie USDA, actief geholpen door het Nederlandse ministerie EZK en LNV, biomassa uit houtpellets actief promoten als een klimaatvriendelijke energiebron voor overzeese markten zoals Nederland (samen met VK en Denemarken in de top 3) en de expansie van deze industrie op deze manier stimuleren. Tot tenminste 2027 worden jaarlijks nog 3.6 miljoen houtpellets (waarvan het grootste deel nu afkomstig is uit de VS) in Nederlandse kolencentrales verbrand op basis van 3.5 miljard euro stimuleringssubsidie. Zie verder:
[.https://www.nrc.nl/nieuws/2023/04/02/biomassa-niet-duurzaam-toch-subsidies-a4161072](https://www.nrc.nl/nieuws/2023/04/02/biomassa-niet-duurzaam-toch-subsidies-a4161072)
- ^{iv} Dit convenant was een uitvloeisel van een in 2013 bereikt compromis bij het SER-Energieakkoord, tussen bedrijven, overheid en milieuorganisaties over de energietransitie. Milieuorganisaties bedongen een snelle sluiting van kolencentrales, massale inzet van windmolens op zee en meer zonnepanelen. In ruil hiervoor werd de inzet van biomassa geaccepteerd onder voorwaarde dat dit duurzaam zou worden geproduceerd.
- ^v <https://www.somo.nl/wood-pellet-damage/>
- ^{vi} <https://www.biofuelwatch.org.uk/2023/sbp-rapport/>
- ^{vii} De private certificering SBP (Sustainable Biomass Program) van biomassa is opgezet door het bedrijfsleven. NGOs geven geen steun aan SBP. Het bedrijfsleven heeft een grote machtspositie en belangenverstrengeling bij SBP-certificering, ook bij het opstellen van wetgeving. Toezichthouder NEa schiet schromelijk tekort (zie situatie Estland). SBP certificering voldoet niet aan de SDE++ duurzaamheidseisen voor biomassaverbranding, onder meer op de onderwerpen: (1) geen vernietiging van koolstofreservoirs; (2) geen langlopende koolstofschuld en (3) instandhouding en versterking biodiversiteit. De certificering Duurzaam Bosbeheer FSC en PEFC voldoen evenmin.
- ^{viii} <https://www.greenpeace.org/nl/natuur/47038/de-biomassa-leugen/>
- ^{ix} <https://comiteschonelucht.nl/about-us/>
- ^x <https://comiteschonelucht.nl/campagnes/>
- ^{xi} <https://nos.nl/artikel/2426118-stop-op-subsidies-voor-stook-van-biograndstoffen-voor-warmte>
<https://comiteschonelucht.nl/persbericht-22-april-2022-breaking-nederlandse-geldkraan-per-onmiddellijk-dicht-voor-biomassa/>; <https://act.wemove.eu/campaigns/biomass-in-dutch-nl>;
- ^{xii} <https://nos.nl/artikel/2426118-stop-op-subsidies-voor-stook-van-biograndstoffen-voor-warmte>
- ^{xiii} Nederland staat samen met Engeland en Denemarken in de top 3 van grootste biomassaverbranders
<https://comiteschonelucht.nl/nederland-in-top3-op-internationale-lijst-van-grootste-biomassasubsidieverstrekker/>
- ^{xiv} <https://twitter.com/fenokkio/status/1459147634476822532?s=20>
- ^{xv} Sociaal-Economische Raad, 2020. SER advies Biomassa in balans - een duurzaamheidskader voor hoogwaardige inzet van biograndstoffen (No. 20/07).

Video's bos- en kaalkap voor houtpellets biomassa:

- January 2022. WOODFEVER. Seven Sinns of Biomass. Comite Schone Lucht.
<https://comiteschonelucht.nl/movie/>
- 16 december 2021 Vandenbroek BV maakt reclame over hoe ze boomstammen omzetten in chips voor biomassaketels
<https://t.co/Rv9ukov73E> www.vandenbroekbv.nl/producten/houtchips-productie
- Instituto Politecnico de Tomar (Portugal): Ilusão insustentável (unsustainable illusion). Waar de biomassa-centrale in Fundão zijn hout haalt. https://www.youtube.com/watch?v=MU2-6BXmmSk&feature=youtu.be&ab_channel=ZER%C3%98%E2%80%93Associa%C3%A7%C3%A3oSi-stemaTerrestreSustent%C3%A1vel. Zie boomstammen op 1:16, 2:15, 5:35, 7:40 en 10:30
- 6 sept 2020: ARD 1. Europamagazin · Das Erste. Estland: Waldrodungen für die Pelletindustrie. Grondigenserieus; overrooiën van wouden voor pellets in Estland
- 30 augustus 2020 Mongabay. Excellent overview https://www.youtube.com/watch?v=7_yzrJlevGE
- 19 juli 2020. Franse pelletfabriek laat zien hoe ze enorme bomen omzetten in pellets *Biosylva 2020-07 French Frankrijk - fabrication des granules pour poêle a pellets.mp4*
- 4 juni 2020. Fragile Forests – Estonia 2020. In het Ests, maar beelden overtuigend. Youtube settings -> Engelse ondertiteling.
https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=lzUcHXTC6vo&feature=emb_log_o&ab_channel=PriiduSaartLaten
- 22 febr 2020. Een Vandaag TV, Tom van 't Einde. Zeer duidelijk. <https://eenvandaag.avrotros.nl/embed/524402/>
- 2019-03. België Hamhoutpelletfabriek Ecopower CVBA: zo worden pellets gemaakt in onze fabriek in Ham
www.youtube.com/watch?v=Fet2zceG9VI&feature=youtu.be of <https://youtu.be/Fet2zceG9VI>
2019. Denmark TV2, In Danish, but clearly showing logging of whole trees. <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2019-09-09-tv-2-afsloerer-fejl-i-klimakontrol-helt-sort-siger-ekspert>
2019. Dogwood/NRDC Brochure: Global Markets for Biomass Energy are Devastating U.S. Forests www.dogwoodalliance.org/wp-content/uploads/2019/07/Biomass-Investigation-Booklet-2019.pdf
- Jan 18, 2018. Platform Wald-Klima.de. The Calculation Error - or: Why Burning Wood is not Carbon Neutral.
www.youtube.com/watch?v=YC4tqu8-oSo
- Zembla TV 22 mei 2017: Bos als brandstof. www.youtube.com/watch?v=6LHGbiyvZto
2017. Link TV. Burned: are trees the new coal? Overproductie van houtpellets in de VS. <https://burnedthemovie.com/>
2015. Climate Central. very convincing video, 2 min 51 sec. Enviva employees explaining where pellets come from
<http://cccentralassets.s3.amazonaws.com/specialreports/pulp-fiction/videos/packages/making-of-a-pellet-720p.mp4>
- 18 dec 2015 Bio-energiecentrale Cuijk bedrijfsvideo, 00:50 min: www.youtube.com/watch?v=38nw09mDySS&feature=youtu.be&t=53 (grote stapels boomstammen).

Brandbrieven NGO's en wetenschappers met oproep subsidiestop biomassaverbranding

- 23 januari 2023: <https://folding.bmc.uu.se/outreach/>
<https://folding.bmc.uu.se/wp-content/uploads/2023/01/scientist-letter-to-EU-2023-01-23.pdf>
- 5 december 2022 (bij start Montreal Conferentie Biodiversiteit): <https://www.cutcarbonnotforests.org/scientist-letter-read/>
<https://www.theguardian.com/environment/2022/dec/05/stop-burning-trees-scientists-world-leaders-cop15-age-of-extinction-aoe>
ca 650 wetenschappers waaronder enkele tientallen Nederlandse wetenschappers.
- Februari 2021: <https://www.woodwellclimate.org/letter-regarding-use-of-forests-for-bioenergy/> Hundreds of scientists affirm that trees are more valuable alive than dead. Both for climate and for biodiversity.
- Januari 2018: https://www.pfpi.net/wp-content/uploads/2018/04/UPDATE-800-signatures_Scientist-Letter-on-EU-Forest-Biomass.pdf Brief 800+ wetenschappers aan EU parlement over effecten biomassaverbranding;
- 20 mei 2020. Comite Schone Lucht et al., Brandbrief aan de SER
<https://www.foodlog.nl/artikel/brandbrief-aan-ser-stop-de-sde-subsidie-op-biomassa-en-laat-isoleren/>
- 3 nov. 2020. Comite Schone Lucht et al., Brandbrief tav Eric Wiebes minister van Klimaat
<https://www.foodlog.nl/artikel/brandbrief-ezk/>
- 26 april. 2021. Comite Schone Lucht et al., Derde brandbrief subsidiestop biomassaverbranding, aan informateur Tjeenk Willink
<https://www.foodlog.nl/artikel/derde-brandbrief-subsidiestop-biomassaverbranding-ditmaal-aan-informateur-t/>